

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 listopada 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – V Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maryla Domel-Jasińska
Sędziowie:	SA Roman Kowalkowski (spr.) SO del. Hanna Rucińska
Protokolant:	stażysta Ewelina Gruba

po rozpoznaniu w dniu 20 października 2016 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa E. L., H. L., K. S. (1), K. S. (1), K. S. (2), M. S., K. L. i E. S.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)

w B.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w B.

z dnia 2 czerwca 2015 r. sygn. akt I C 452/08

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1 (pierwszym) o tyle tylko, że w miejsce kwoty 522.475 (pięćset dwadzieścia dwa tysiące czterysta siedemdziesiąt pięć) złotych zasądza kwotę 489.963 (czterysta osiemdziesiąt dziewięć tysięcy dziewięćset sześćdziesiąt trzy) złote, zaś odsetki zasądza nie od dnia 22 czerwca 2013 roku tylko od dnia 12 maja 2015 roku;

b) w punkcie 2 (drugim) o tyle tylko, że w miejsce kwoty 261.237,50 złotych

(dwieście sześćdziesiąt jeden tysięcy dwieście trzydzieści siedem złotych i pięćdziesiąt groszy) zasądza kwotę 244.981,50 złotych (dwieście czterdzieści cztery tysiące dziewięćset osiemdziesiąt jeden złotych i pięćdziesiąt groszy), zaś odsetki zasądza nie od dnia 22 czerwca 2013 roku tylko od dnia 12 maja 2015 roku;

c) w punkcie 3 (trzecim) o tyle tylko, że w miejsce kwoty 261.237,50 złotych (dwieście sześćdziesiąt jeden tysięcy dwieście trzydzieści siedem złotych i pięćdziesiąt groszy) zasądza kwotę 244.981,50 złotych (dwieście czterdzieści cztery tysiące dziewięćset osiemdziesiąt jeden złotych i pięćdziesiąt groszy), zaś odsetki zasądza nie od dnia 22 czerwca 2013 roku tylko od dnia 12 maja 2015 roku;

d) w punkcie 4 (czwartym) o tyle tylko, że w miejsce kwoty 217.697,92 złote (dwieście siedemnaście tysięcy sześćset dziewięćdziesiąt siedem złotych i dziewięćdziesiąt dwa grosze) zasądza kwotę 204.151,25 złotych (dwieście cztery tysiące sto pięćdziesiąt jeden złotych i dwadzieścia pięć groszy), zaś odsetki zasądza nie od dnia 22 czerwca 2013 roku tylko od dnia 12 maja 2015 roku;

e) w punkcie 5 (piątym) o tyle tylko, że w miejsce kwoty 217.697,92 złote (dwieście siedemnaście tysięcy sześćset dziewięćdziesiąt siedem złotych i dziewięćdziesiąt dwa grosze) zasądza kwotę 204.151,25 złotych (dwieście cztery tysiące sto pięćdziesiąt jeden złotych i dwadzieścia pięć groszy), zaś odsetki zasądza nie od dnia 22 czerwca 2013 roku tylko od dnia 12 maja 2015 roku;

f) w punkcie 6 (szóstym) o tyle tylko, że w miejsce kwoty 72.565,97 złotych (siedemdziesiąt dwa tysiące pięćset sześćdziesiąt pięć złotych i dziewięćdziesiąt siedem groszy) zasądza kwotę 68.050,42 złotych (sześćdziesiąt osiem tysięcy pięćdziesiąt złotych i czterdzieści dwa grosze), zaś odsetki zasądza nie od dnia 22 czerwca 2013 roku tylko od dnia 12 maja 2015 roku;

g) w punkcie 7 (siódmym) o tyle tylko, że w miejsce kwoty 72.565,97 złotych (siedemdziesiąt dwa tysiące pięćset sześćdziesiąt pięć złotych i dziewięćdziesiąt siedem groszy) zasądza kwotę 68.050,42 złotych (sześćdziesiąt osiem tysięcy pięćdziesiąt złotych i czterdzieści dwa grosze), zaś odsetki zasądza nie od dnia 22 czerwca 2013 roku tylko od dnia 12 maja 2015 roku;

h) w punkcie 8 (ósmym) o tyle tylko, że w miejsce kwoty 72.565,97 złotych (siedemdziesiąt dwa tysiące pięćset sześćdziesiąt pięć złotych i dziewięćdziesiąt siedem groszy) zasądza kwotę 68.050,42 złotych (sześćdziesiąt osiem tysięcy pięćdziesiąt złotych i czterdzieści dwa grosze), zaś odsetki zasądza nie od dnia 22 czerwca 2013 roku tylko od dnia 12 maja 2015 roku;

- oddalając powództwo dalej idące;

i) w punkcie 10 (dziesiątym) w odniesieniu do E. S., K. S. (1) i M. S. w ten sposób, że zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) w B. na rzecz E. S. i K. S. (1) kwoty po 12.600 (dwanaście tysięcy sześćset) złotych, zaś M. S. kwotę 6.300 (sześć tysięcy trzysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego i kasacyjnego;

II. oddala apelację Skarbu Państwa, E. S., K. S. (1) i M. S. w pozostałej części, zaś apelację pozostałych powodów w całości;

III. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy.

VACa 771/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 2 czerwca 2015r. Sąd Okręgowy w B. rozpoznając sprawę z powództwa E. L., H. L., K. S. (1), K. S. (1), K. S. (2), M. S., K. L. i E. S. przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...) w B. o zapłatę zasądził od pozwanego:

a) na rzecz powoda E. L. kwotę 522.475 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 czerwca 2013r. do dnia zapłaty;

b) na rzecz powoda H. L. 261.237,50) zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 czerwca 2013r. do dnia zapłaty;

c) na rzecz powódki K. L. 261.237,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 czerwca 2013r. do dnia zapłaty;

d) na rzecz powódki E. S. 217.697,92 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 czerwca 2013r. do dnia zapłaty;

- e) na rzecz powoda K. S. (1) 217.697,92 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 czerwca 2013r. do dnia zapłaty;
- f) na rzecz powoda K. S. (1) 72.565,97 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 czerwca 2013r. do dnia zapłaty;
- g) na rzecz powoda K. S. (2) 72.565,97 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 czerwca 2013r. do dnia zapłaty;
- h) na rzecz powoda M. S. 72.565,97 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 czerwca 2013r. do dnia zapłaty - oddalając powództwo dalej idące.

Nadto koszty zastępstwa procesowego zniósł wzajemnie.

Uzasadniając swoje rozstrzygnięcie ustalił, że wyrokiem wstępnym z dnia 7 lipca 2009r. Sąd Okręgowy w B. uznał roszczenie za usprawiedliwione co do zasady. Ten wyrok ostatecznie się uprawomocnił.

W pismach procesowych po przekazaniu sprawy Sądowi Okręgowemu strony prezentowały swe stanowiska, co do sposobu wyliczenia wysokości szkody.

Nieruchomość objęta sporem, stanowiąca działki nr (...) o pow. 2.09.15 ha, położona w B. przy ul. (...), należała w 1/2 do D. S. i jej męża J. S. we wspólności małżeńskiej, a w pozostałej 1/2 do S. L.. Umową sprzedaży z dnia (...) zawartą w trybie przepisów z dnia 12 marca 1958r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości Skarb Państwa nabył przedmiotową nieruchomość od w/w osób. W umowie wskazano, że celem nabycia jest przeznaczenie nieruchomości pod budowę Ośrodka Szkół i (...).

W związku z niezrealizowaniem w/w inwestycji S. L. oraz D. i J. S. wnieśli w dniu 28 października 1991 r. o zwrot wywłaszczonej nieruchomości.

Decyzją z dnia (...) Wojewoda (...) ustanowił prawo użytkowania wieczystego na rzecz Zakładów (...) w B. nieruchomości objętej wnioskiem o zwrot.

Decyzją z dnia (...) Kierownik Urzędu Rejonowego w B. odmówił zwrotu nieruchomości z uwagi na jej rozdysponowanie w sposób trwały poprzez przekazanie w wieczyste użytkowanie Zakładom (...).

Następnie Minister Transportu i Budownictwa decyzją z dnia (...) stwierdził, że decyzja Wojewody wydana została z naruszeniem prawa, przy czym nie jest możliwe stwierdzenie jej nieważności bowiem wywołała ona nieodwracalne skutki.

W piśmie z dnia 6 kwietnia 2006r. D. S., E. L. oraz H. L. wnieśli o zapłatę odszkodowania w kwocie 1.936.200zł na rzecz D. S., E. L. w kwocie 1.548.960 zł, H. L. w wysokości 1.548.960 zł

Pierwotni powodowie E. L. i H. L. byli spadkobiercami ustawowymi po matce S. L. każdy w 1/2 części, zaś powódka D. S. oprócz własnego udziału 1/2 odziedziczyła także po mężu 1/4 części.

W dniu (...) zmarła powódka D. S., zaś w dniu (...)

(...) - powód H. L.. Spadek po D. S. nabyli: E. S., K. S. (1) - każdy z nich 1/3, a w miejsce zmarłego syna Z. S., jego dzieci: K. S. (1), K. S. (2) i M. S. - każdy z nich po 1/9 części. Natomiast spadek po zmarłym H. L. nabyli: jego syn H. L. oraz córka K. L. - każdy z nich w udziale wynoszącym 1/2 części.

Wartość rynkowa nieruchomości objętych sporem według stanu praw i rzeczy na dzień wydania decyzji z dnia (...) oraz na dzień 8 maja 2006r., zaś według cen na dzień zbliżony do daty orzekania tj. 30 marca 2012r. wynosi 2.089.900, 00 zł.

Stan faktyczny w sprawie Sąd ustalił za pomocą okoliczności bezspornych, a także dokumentów przedłożonych przez strony, których autentyczności i prawdziwości żadna z nich nie kwestionowała.

Sąd w swojej ocenie oparł się na w pełni wiarygodnych opiniach sądowych sporządzonych przez biegłego z dziedziny (...) tj. opinii z dnia 15 maja 2013r. wraz z opiniami uzupełniającymi, a następnie zaktualizowanej opinii z dnia 30 marca 2015r. Biegły wielokrotnie ustosunkowując się do zarzutów stron, podtrzymał dotychczas wyciągnięte wnioski, które były jasne, logiczne i w sposób wystarczający uzasadnione. Biegły sporządził swoje opinie w głównej mierze bazując na materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie, a także dokonanych oględzinach. Powyższe opinie były zgodne z zasadami fachowej wiedzy i uwzględniały doświadczenie zawodowe opiniującego, biegły w sposób szczegółowy wyjaśnił także zastosowaną metodykę, która pozwoliła na uzyskanie szacunkowej wartości rynkowej nieruchomości obowiązującej w warunkach wolnego rynku o niewymuszonej sprzedaży, przy założeniu, że wartość rynkowa jest to prawdopodobna cena możliwa do osiągnięcia za daną nieruchomość przy zasadach wolnego rynku. Opinie biegłego pozwoliły na prawidłowe wskazanie aktualnej wartości nieruchomości, co miało istotne znaczenie dla ustalenia wysokości odszkodowania.

Sąd oddalił natomiast wniosek dowodowy pozwanego na okoliczność wyliczenia przez biegłego aktualnej wartości otrzymanej ceny sprzedaży nieruchomości na podstawie umowy z dnia 28 listopada 1975r., jako zbędny ze względu na przyjętą zasadę rozstrzygnięcia.

Rozważając zasadność powództwa Sąd Okręgowy stwierdził, że wobec uprawomocnienia się wyroku wstępnego tut. Sądu Okręgowego z dnia 7 lipca 2009r., na skutek oddalenia apelacji pozwanego wyrokiem Sądu Apelacyjnego 31 października 2011 r. rozważeniu podlegała jedynie zasadność powództwa co do wysokości.

Kwestię sposobu określenia szkody i jej wysokości reguluje art. 363 k.c. Zgodnie z § 1 tego przepisu naprawienie szkody powinno nastąpić, według wyboru poszkodowanego, bądź przez przywrócenie stanu poprzedniego, bądź przez zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej. Jednakże gdyby przywrócenie stanu poprzedniego było niemożliwe albo gdyby pociągało za sobą dla zobowiązanego nadmierne trudności lub koszty, roszczenie poszkodowanego ogranicza się do świadczenia w pieniądzu. W myśl natomiast §2 jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili.

Ustalając zatem wysokość odszkodowania, Sąd wziął pod uwagę opinię biegłego sądowego z dziedziny (...) i na jej podstawie ustalił, iż wartość rynkowa przedmiotowych nieruchomości według stanu praw i rzeczy na dzień wydania decyzji z dnia (...). oraz na dzień 8 maja 2006 r., przy uwzględnieniu cen na dzień zbliżony do daty orzekania tj. 30 marca 2012r. wynosi 2.089.900, 00 zł. Sąd nie znalazł przy tym szczególnych okoliczności, które świadczyłyby o zasadności innego sposobu wyliczenia.

Nadto zważył, iż szkoda w przedmiotowym procesie wyraża się w utracie uprawnienia do żądania zwrotu wywłaszczonej nieruchomości, na skutek wadliwej decyzji z dnia (...). Skoro zatem uszczerbek w majątku powodów obejmuje utratę możliwości odzyskania działek, których własność przysługiwała ich poprzednikom prawnym, to niewątpliwie odpowiada on aktualnej wartości nieruchomości według stanu na moment żądania zwrotu, a proporcjonalnie do wielkości udziałów przysługujących powodom w spadku po poprzednikach prawnych (zob. także uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2002r, III CZP 73/02, LEX oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2015r, III CSK 128/14, LEX)

Tym samym kwotę 2.089.900, 00 zł sąd podzielił stosownie do posiadanych przez powodów części we własności nieruchomości, które posiadaliby gdyby uwzględniono wniosek J. S., D. S. i S. L. o zwrot nieruchomości z 1991 roku.

W tym kontekście Sąd miał na względzie, iż nieruchomość objęta sporem, stanowiąca działki nr (...) o pow. 2.09.15 ha, położona w B. przy ul. (...), należała w 1/2 do D. S. i jej męża J. S. we wspólności małżeńskiej, a w pozostałej 1/2 do S. L.. Pierwotni powodowie E. L. i H. L. byli spadkobiercami ustawowymi po matce S. L. każdy w 1/2 części, zaś powódka D. S. oprócz własnego udziału 1/2 odziedziczyła także po mężu 1/4 części. Udział D. S. wynosił zatem $5/16$ ($8/16 \times 1/2 = 4/16$; $4/16 + (4/16 \times 1/4) = 5/16$).

Z przedłożonych przez strony dokumentów wynikało, iż w dniu (...) zmarła powódka D. S., zaś w dniu (...) powód H. L.. Spadek po D. S. nabyli: E. S., K. S. (1) - każdy z nich w 1/3, a w miejsce zmarłego syna Z. S., jego dzieci: K. S. (1), K. S. (2) i M. S. - każdy z nich po 1/9 części. Natomiast spadek po zmarłym H. L. nabyli: jego syn H. L. oraz córka K. L. - każdy z nich w udziale wynoszącym 1/2 części.

Wobec powyższego na rzecz powodów należało zasądzić kwoty zgodnie z następującym wyliczeniem. Na rzecz spadkobierców D. S. przypadła do podziału kwota 653.093, 75 zł (tj. $5/16 \times 2.089.900, 00$ zł). Tym samym na rzecz E. S. i Krzysztofa J. S. przypadają kwoty po 217.697, 92 zł ($1/3$ z $5/16$), natomiast na rzecz K. S. (1), K. S. (2) i M. S. po 72.565, 97 zł (po $1/9$ z $5/16$). Co zaś tyczyło się spadkobierców zmarłego H. L. to na ich rzecz przypadło po 261.237, 50 zł (po $1/2 \times 4/16$). Natomiast roszczenie E. L. było uzasadnione w kwocie 522.475 zł ($4/16 \times 2.089.900$).

Reasumując Sąd w oparciu o art. 160 § 1 k.p.a. zasądził od pozwanego Skarbu Państwa na rzecz powodów: E. L. kwotę 522.475 zł, H. L. 261.237, 50 zł, K. L. 261.237, 50 zł, E. S. 217.697, 92 zł, K. S. (1) 217.697, 92 zł, K. S. (1) 72.565, 97 zł, K. S. (2) 72.565, 97 zł, M. S. 72.565, 97 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 czerwca 2013r. do dnia zapłaty.

W pozostałym zakresie Sąd powództwo oddalił. W zakresie oddalonej kwoty mieścił się udział w nieruchomości po J. S. (D. S. odziedziczyła jedynie 1/4), który w przedmiotowej sprawie nie został zgłoszony.

O odsetkach Sąd orzekł w oparciu o art. 481 §1 k.c. W ocenie Sądu zasadnym było roszczenie odsetkowe w zakresie od dnia 22 czerwca 2013r. do dnia zapłaty tj. od dnia następującego po dniu doręczenia pozwanemu opinii biegłego z dnia 15 maja 2013r. Skoro bowiem wysokość odszkodowania ustalona została według cen z chwili sporządzenia opinii przez biegłego, to zasądzenie na rzecz powodów odsetek ustawowych od daty wcześniejszej prowadziłoby w ocenie Sądu do ich nieuzasadnionego wzbogacenia, gdyż suma odszkodowania i odsetek przewyższyłaby szkodę, którą ponieśli (zob. np. wyrok SN z dnia 17 czerwca 2011 r., LEX). Biegły złożył do sądu opinię w dniu 7 czerwca 2013r., a pozwanemu doręczono jej odpis w dniu 21 czerwca 2013r. Dlatego Sąd zasądził odsetki ustawowe od kwoty odszkodowania od 22 czerwca 2013r.

O kosztach Sąd orzekł w oparciu o art. 100 k.p.c. mając na względzie, iż roszczenie powodów uwzględniono w około 50%. Tym samym wobec takiego wyniku procesu zasadnym było wzajemne zniesienie kosztów pomiędzy stronami.

Kosztami sądowymi, od których powodowie byli zwolnieni Sąd w oparciu o art. 113 ust.1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych obciążył Skarb Państwa.

Apelacje od tego wyroku złożyli powodowie i pozwany Skarb Państwa.

Powodowie w swoich apelacjach kwestionowali rozstrzygnięcie zaskarżonego wyroku dotyczące odsetek ustawowych od zasądanego roszczenia podnosząc, że należą się one od dnia 1 grudnia 2005r., tj. dnia następnego po wydaniu decyzji Ministra Transportu i Budownictwa z dnia (...), zaś powodowie E. S., K. S. (1) i M. S. nadto alternatywnie wskazywali na możliwość ich zasądzenia od dnia 5 stycznia 2009r., tj. wdania się pozwanego w spór.

Nadto wszyscy kwestionowali rozstrzygnięcie w zakresie kosztów procesu podnosząc, że Sąd Okręgowy niezasadnie przyjął, iż te koszty wzajemnie się znoszą między stronami.

Pozwany Skarb Państwa w swojej apelacji domagał się zmiany wyroku i oddalenia powództw wszystkich powodów oraz orzeczenia o kosztach postępowania, względnie uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Wyrokowi zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę ustalenia wysokości szkody polegający na założeniu, że szkoda wyraża się obecną wartością rynkową nieruchomości (kwota 2089900 zł.), gdy poprzednicy prawni powodów otrzymali cenę za zbytą nieruchomość w kwocie 437748 zł.

Nadto zarzucał naruszenie prawa materialnego tj. art. 160 kpa i art. 361 § 2 kc oraz 363 kc polegające na przyjęciu, że naprawienie szkody może przekraczać poniesioną szkodę. Zarzucał również naruszenie art. 481 kc twierdząc, że odsetki powinien sąd zasądzić od daty wyrokowania, a nie daty wcześniejszej.

Poza tym, jego zdaniem, niezasadnie sąd oddalił wniosek o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłego na okoliczność ustalenia aktualnej, odniesionej do wartości nabywczej w chwili orzekania, wartości ceny uzyskanej przez poprzedników prawnych powodów.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanego Skarbu Państwa zasługiwała na częściowe uwzględnienie, podobnie jak apelacja E. S., K. S. (1) i M. S. w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że Sąd Apelacyjny podziela zasadnicze ustalenia zaskarżonego wyroku, istotne dla rozstrzygnięcia, poza jedynie ustaleniem, a w zasadzie jego brakiem, dotyczącym kwestii wpływu wypłaconej poprzednikom prawnym powodów ceny sprzedaży nieruchomości na należne im odszkodowanie. Te akceptowane ustalenia nie naruszają zasad określonych w art. 233 § 1 kpc i mają oparcie w materiale dowodowym.

Podziela również zasadniczą argumentację prawną zaskarżonego wyroku, poza jedynie kwestią wpływu wspomnianego wypłacenia poprzednikom prawnym powodów ceny sprzedaży spornej nieruchomości na należne im odszkodowanie oraz częściowo kwestią daty naliczania należnych im odsetek ustawowych za opóźnienie. Ta argumentacja co do zasady jest poprawna i jest logicznie umotywowana co powoduje, że nie ma potrzeby w zasadniczych jej zrębach jej powtarzania, podobnie jak wspomnianych wcześniej ustaleń procesowych.

Przechodząc zaś do poszczególnych kwestii istotnych dla rozstrzygnięcia trzeba wyjaśnić, co uszło uwagi Sądu Okręgowego albowiem nie znalazło odzwierciedlenia w ustalonym odszkodowaniu, że poprzednicy prawni powodów, zbywając sporną nieruchomość, otrzymali należną zapłatę odpowiadającą cenie rynkowej sprzedaży tego rodzaju nieruchomości. Ten fakt nie może nie wpływać na zakres należnego powodom obecnie odszkodowania, gdyż w przeciwnym razie doszłoby do ich bezpodstawnego wzbogacenia. Szkada majątkowa to przecież uszczerbek mający taki charakter w majątku poszkodowanego, polegający na zmniejszeniu się jego wartości w porównaniu ze stanem, jaki istniał zanim szkodę wyrządzono. Dlatego oczywistym jest, że skoro w dacie dokonywania dobrowolnego wywłaszczenia wywłaszczający zapłacił wywłaszczonym kwotę pieniędzy odpowiadającą wartości nieruchomości, nie może ten fakt być pominięty w procesie ustalania odszkodowania związanego z dalszymi uzasadniającymi odpowiedzialność wywłaszczającego faktami.

Sąd Okręgowy prawidłowo je ustalił, zresztą związany wcześniejszym prawomocnym wyrokiem ustalającym odpowiedzialność pozwanego co do zasady. Dlatego ustalenie wartości rynkowej nieruchomości, która powinna być zwrócona powodom ale nie może z uwagi na zadysponowanie nią w nieuprawniony sposób przez Skarb Państwa, musi uwzględnić fakt wypłacenia wspomnianej wcześniej ceny nabycia. Rzecz tylko w tym, w jaki sposób powinno się ją zaliczyć na poczet należnego odszkodowania.

Sąd Apelacyjny nie podziela zarzutów Skarbu Państwa, że wymaga to odniesienia jej do realnej wartości i siły nabywczej w dacie orzekania, bo taki sposób jej zaliczenia nie wynika z obowiązujących przepisów. Dlatego też stosowny wniosek apelacji o prowadzenie postępowania dowodowego dla wyjaśnienia tej kwestii został oddalony.

Biegły w sporządzonej opinii ustalił wartość nieruchomości, która powinna podlegać zwrotowi na dzień orzekania na kwotę 2 089 000 zł., zaś wartość zwaloryzowanej ceny uzyskanej z jej sprzedaży umową z dnia 28 listopada 1975r. ustalił na kwotę 130 048,41 zł. Sąd Apelacyjny przyjmuje za decydujące dla rozstrzygnięcia ustalenie biegłego odnoszące się do ceny sprzedaży uzyskanej przez poprzedników powodów zwaloryzowanej na dzień orzekania. Obowiązek bowiem jej rozliczenia, w przypadku zwrotu wywłaszczonej nieruchomości, w tym także jej wartości, jeżeli

do zwrotu w naturze dojść nie może, wynikał z art. 74 ust. 2 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o zwrot nieruchomości.

Podobną regulację zawiera również ustawa o gospodarce nieruchomościami z 21 sierpnia 1997r. obowiązująca w dacie zgłoszenia żądania zapłaty w tej sprawie (t.j. Dz. U. z 2015r., poz. 1774 ze zm.). W jej art. 140 ust. 1 postanowiono, że w razie zwrotu wywłaszczonej nieruchomości poprzedni właściciel lub jego spadkobierca zwraca Skarbowi Państwa lub właściwej jednostce samorządu terytorialnego, w zależności od tego, kto jest właścicielem nieruchomości w dniu zwrotu, ustalone w decyzji odszkodowanie, a także nieruchomość zamienną, jeżeli była przyznana w ramach odszkodowania.

Zaś odszkodowanie pieniężne podlega waloryzacji, z tym że jego wysokość po waloryzacji, z zastrzeżeniem art. 217 ust. 2, nie może być wyższa niż wartość rynkowa nieruchomości w dniu zwrotu, a jeżeli ze względu na rodzaj nieruchomości nie można określić jej wartości rynkowej, nie może być wyższa niż jej wartość odtworzeniowa (art. 140 ust. 2). Sposób dokonania waloryzacji ustawodawca ustalił w art. 5 ustawy.

Jak z powyższego widać, nie ma możliwości orzeczenia o zwrocie bądź zapłacie odszkodowania za wywłaszczoną i niezwróconą nieruchomość bez jednoczesnego zwrotu zwaloryzowanej ceny zapłaconej przy wywłaszczeniu nieruchomości.

Takie rozwiązanie ma logiczne uzasadnienie w kodeksowej zasadzie naprawienia szkody w granicach, w jakich ona istnieje, a te wyznacza niewątpliwie otrzymane w przeszłości świadczenie pieniężne będące zapłatą za jej wywłaszczenie i aktualna wartość nieruchomości wywłaszczonej, jeżeli nie można jej zwrócić w naturze.

W tej sytuacji ustalona wartość odszkodowania odpowiadającego wartości aktualnej nieruchomości wywłaszczonej, którą biegły R. G. ustalił na kwotę 2.089.000 zł. musi być pomniejszona o zwaloryzowaną cenę zapłaconą przez Skarb Państwa w momencie wywłaszczenia, dla utrzymania tej samej zasady rozliczeń, którą biegły ustalił w wysokości 130.048,41 zł.

Biegły R. G. jest (...) związanych z wywłaszczeniem, a także innych wartości podlegających szacowaniu na gruncie ustawy o gospodarce nieruchomościami (np. zwaloryzowanej ceny zapłaconej przy wywłaszczeniu) i dlatego Sąd Apelacyjny oparł się na jego ustaleniu w tym zakresie. Strona pozwana nie zakwestionowała bowiem skutecznie ustalenia biegłego, gdyż nie wskazała dlaczego przyjęta przez biegłego metoda waloryzacji jest wadliwa i nie może stanowić procesowych ustaleń.

W konsekwencji podstawę ustalenia odszkodowania dla każdego z powodów stanowi po zaokrągleniu kwota 1 959.852 zł. Sąd Okręgowy tymczasem przyjmował jako podstawę swojego orzekania kwotę 2.089.000 zł.

Dlatego prawidłowe ustalenie należnego każdemu z powodów odszkodowania przedstawia się następująco, jako obliczone od kwoty 1.959.852 zł. :

- D. S. - kwota 612.453,75 zł. (5/16),
- E. S. i K. S. (1) - kwoty po 204.151,25 zł. (po 1/3 z 6/16 czyli po 1/3 z kwoty 612.453,75 zł.)
- K. S. (1), K. S. (2) i M. S. kwoty po 68.050,42 zł. (po 1/9 z 5/15 czyli po 1/9 z 612453,75 zł.),
- H. L. i K. L. kwoty po 244.981,50 zł. (po $1/2$ z 4/14 czyli po $1/2$ z kwoty 489963 zł.),
- E. L. kwota 489.963 zł. (4/16 od kwoty 1959852 zł.).

Stosownie do tego wyliczenia Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i zasądził dla każdego z powodów kwotę niższą od pierwotnie zasądzonej przez Sąd Okręgowy.

Kwestią sporną między stronami była data, od której należy liczyć odsetki ustawowe z tytułu opóźnienia od zasądzonych kwot odszkodowania. Żadna z apelujących stron nie miała racji ustalając początkowy termin ich naliczania.

Trafnie Sąd Okręgowy przyjmował, że zasądzenie odsetek za czas poprzedzający ustalenie wysokości odszkodowania prowadziłoby do stosowania podwójnego mechanizmu waloryzacyjnego. Pierwszy z nich wynikałby z ustawowej powinności ustalenia wartości odszkodowania według cen z daty jego ustalenia (art. 363 § 3 kc), drugi natomiast wynikałby z przyznania odsetek za czas poprzedzający to ustalenie. Taki zabieg, skądinąd oczekiwany przez powodów, zwiłokrotniłby przyznane odszkodowanie i prowadził do naprawienia szkody w rozmiarze przenoszącym jej istnienie.

Nie ma też racji pozwany, gdy twierdzi, że dopiero wydanie wyroku otwiera drogę do zasądzenia odsetek. W tej sprawie wysokość odszkodowania była kwestią ocenną i wynikała z ustaleń opinii biegłego (...) uwzględniającej konieczność nadania mu cechy aktualności (aktualna wartość rynkowa nieruchomości i zwaloryzowana cena jej sprzedaży). Nie znaczy to jednak, że sam obowiązek zapłaty powstał dopiero w chwili wyrokowania. Istniał on już wcześniej ale ustalenie jego wysokości to niewątpliwie ostatecznie data wyrokowania przez Sąd Okręgowy, chociaż można przyjąć, że z chwilą doręczenia stronom opinii biegłego, pozwany miał świadomość jaki rozmiar przybiera jego odpowiedzialność odszkodowawcza. Dlatego uzasadnione jest przyznanie powodom odsetek od daty doręczenia pozwanemu opinii biegłego R. G.. W tej sprawie, inaczej niż przyjął Sąd Okręgowy zasądzając odsetki ustawowe za opóźnienie, podstawę ich przyznania może stanowić doręczenie opinii biegłego stanowiącej podstawę przyjęcia wysokości odszkodowania, a tę stanowiła nie pierwsza z opinii, którą sąd przyjął za miarodajną dla rozstrzygnięcia odsetkowego, tylko opinia z 30 marca 2015r., na której ustaleniach oparł ostatecznie swoje ustalenia procesowe. Tę opinię doręczono pozwanemu w dniu 11 maja 2015r. a zatem należne od zasądzonego roszczenia odsetki powinny być obliczone od dnia następnego po tej dacie. Kierując się tą zasadą Sąd Apelacyjny zasądził je dla wszystkich powodów od dnia 12 maja 2015r.

Konsekwencją takiego rozstrzygnięcia co do należności głównej i odsetek było oddalenie żądań dalej idących.

Niewątpliwie słuszne co do zasady roszczenia powodów, w zakresie ich wysokości zależały jednak od czynienia procesowych ustaleń przy wykorzystaniu opinii biegłego.

Powodowie E. S., K. S. (1) i M. S. reprezentowani przez adw. K. - P. zmodyfikowali swoje roszczenia po otrzymaniu opinii biegłego dostosowując je do jej ustaleń. Wprawdzie nie uwzględnili przypadającej na nich części podlegającej rozliczeniu ceny sprzedaży uzyskanej przez ich poprzedników prawnych, to jednak ostatecznie różnice pomiędzy żądanym i ostatecznie zasądzonym odszkodowaniem są niewielkie. Uzasadnia to przyjęcie, że ci powodowie ulegli w nieznacznym tylko stopniu i usprawiedliwia obciążenie pozwanego w całości należnymi im kosztami postępowania i stosowną zmianę zaskarżonego wyroku w tym zakresie.

Te koszty zamykają się kwotą odpowiednio po 12.000 zł. dla E. S. i K. S. (1), zaś kwotą 6300 zł. dla M. S.. Na te koszty składają się koszty postępowania pierwszoinstancyjnego i kasacyjnego każdego z nich.

Co się zaś tyczy pozostałych powodów należy zauważyć, że pomimo ustalenia należnego im odszkodowania w doręczonej ich pełnomocnikowi opinii biegłego R. G. na dużo niższym poziomie od ich procesowych oczekiwań, w dalszym ciągu podtrzymywali dotychczasowe żądania. Ostatecznie wygrali proces w ok. 40% zatem trafnie Sąd Okręgowy zniósł wzajemnie pomiędzy nimi i Skarbem Państwa koszty procesu stosując zasadę ich ustalenia przewidzianą w art. 100 kpc. Kwestionująca to rozstrzygnięcie apelacja nie zasługuje więc na uwzględnienie.

Mając na uwadze wcześniejsze rozważania Sąd Apelacyjny oddalił apelację Skarbu Państwa, E. S., K. S. (1) i M. S. w pozostałej, nie uwzględnionej części, zaś pozostałych powodów w całości (art. 385 kpc).

Podstawę rozstrzygnięcia w zakresie, w jakim doszło do częściowej zmiany zaskarżonego wyroku stanowił art. 386 § 1 kpc.

Mając na uwadze wyniki postępowania apelacyjnego, a więc to, że każda ze stron w części uległa drugiej stronie (co do odsetek, kosztów i częściowo należności głównej) Sąd Apelacyjny zniósł z mocy art. 100 kpc pomiędzy stronami koszty postępowania apelacyjnego.